

שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל

בס"ד, שב"ק פרשת אחרי מות-קדושים י' אייר ה'תשע"ג | גליון 551

מדברי מו"ד ועט"ר רבי יאשיהו וספן פינטו שליט"א

להשאיר את המושכות בידיים

"מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקְוֶה וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן וְיִרְאֵת מְאֻלְקֵיף אֲנִי ה'" (וי, לב). וקשה, הרי ראוי שהציווי על יראת ה' היתה נאמרת בתחילה, ורק אחרי כן היה הציווי לקום מפני אדם מבוגר ולכבד את הזקן, ומדוע מתחיל הפסוק ב"מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקְוֶה וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן" ורק אחרי כן "וְיִרְאֵת מְאֻלְקֵיף"?

אלא ניתן לבאר, כל דבר בחיי האדם בא בהדרגה, כאשר האדם פועל במעשה שלילי מתחיל הוא בדברים פעוטים, ולאט לאט הוא מתרגל אף לדברים הקשים והחמורים ביותר. אין הגנב נעשה גנב מתחכם ומקצועי ביום אחד, קדמו לכך גנבות פעותות, זילזול בכספו של השני וכדו', וכך בהדרגה נעשים גנבותיו גדולות יותר, ותכופות יותר. אף האכזר, לא נעשה ליבו קשה ברגע אחד, אלא מעשים קטנים של אכזריות הובילו אותו לאטום את ליבו, עד שביכולתו לבצע דברים שלא יעלו על הדעת.

על דרך זו נאמר (כא, ט) "וּבַת אִישׁ כְּהֵן כִּי תַחַל לְזָנוּת אֵת אַבְיָהּ הִיא מִחֻלְלָת", אם בת כהן מחללת את הכהונה, במה הדברים קשורים לאביה? אך הלא נאמר "וּבַת אִישׁ כְּהֵן כִּי תַחַל לְזָנוּת" אם ראית בה קלקול, אין הוא הופיע ביום אחד, אלא החל כבר מבית אביה, רק שהיא דאגה להסתיר את קלקולה.

כך כשאדם מאבד את יראת אלוקים שבו, אין זה מגיע ברגע אחד, קדמו לכך דברים אחרים לכאורה קטנים בחשיבותם, כחוסר כבוד למבוגר וחוסר כבוד לתלמיד חכם, אך הם אלו שגרמו לאדם להתדרדר ולהגיע עד כדי חוסר יראת שמים. כך דרכו של היצר הרע להביא את האדם לזלזל במורים ובהורים, לזלזל ולבוז בתלמידי

חכמים, ואחרי כן לפרוץ את החומות ולהגיע עד למרוד במלכות שמים. על כן הקדימה התורה את כבוד המבוגר וכבוד תלמידי החכמים, משום שכאשר האדם מכבד את המבוגר ומכבד תלמידי חכמים, הרי זה משמש לו כמגן ושמירה לכבוד שמים "וְיִרְאֵת מְאֻלְקֵיף".

"כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רַע מִנַּעֲרֹו" (בראשית ח, כא), זו דרכו של היצר הרע, להתחיל בדברים קטנים ולכאורה חסרי חשיבות עד שהוא שולט לגמרי על האדם ועל מעשיו. ידוע המשל, המובא בספרי קדמונים על איש עשיר שרכב על סוסו בדרך, וראה עני פיסח היושב על הקרקע. מראהו של העני עורר את רחמי העשיר, בטוב לבו ירד מהסוס, העלה את העני הפיסח, נתן בידיו את המושכות, ולויה אותו ברגל עד העיר. כשהגיעו לעיר, ביקש העשיר מהעני הפיסח לרדת מהסוס. להפתעתו, החל העני הפיסח לצעוק 'איך אתה מעז לבקש ממני לרדת מהסוס שלי?!'. כל בני

העיר התקבצו סביבם, הפיסח צועק חמס על שרוצים לגזול ממנו את הסוס שלו, והעשיר המזועזע מחוצפתו, טוען כי הסוס דוקא שלו, ורק בטוב ליבו נתן לו להשלים את הדרך בקלות. הלכו לבית הדין ושטחו את טענותיהם, ענו הדיינים ואמרו 'מֵאַחַר וְהַפִּיסַח אוֹחַז בְּמוֹשְׁכוֹת - הוּא בַעַל הַסּוּס'. כאשר אדם נותן את המושכות

ביד אחר, עליו להיות מוכן לכך שבסופו של דבר ילקח גם הסוס מידו. כך, אדם הנותן לטבעו וליצרו לשלוט בו, לא יתפלא שיעגל למחוזות הרחוקים והגרועים ביותר. דוקא משום כך, צריך האדם לשלוט על יצרו ועל טבעו, להשאיר את המושכות בידו, ובכך להוביל לעלייתו הרוחנית בעבודת ה'.

דברי הימים

נשבה ארון הברית ופטירת עלי הכהן ובניו

י' אייר ב'תת"ע (2880)

בעשרה באייר תענית צדיקים על שמותו עלי הכהן וב' בניו ונשבה ארון ה' (טור שו"ע או"ח תקפב).

369 שנים שכן ארון העדות במשכן שילה שנבנה בנחלת שבט יוסף, לאחר ארבע עשרה שנים של כיבוש הארץ וחלוקתה ע"י יהושע בן נון. בסוף ימי משכן שילה הנהיג את עם ישראל, עלי הכהן שהיה אחרון השופטים. אולם מעשיהם של שני בניו "חֲפְנֵי וּפִינְחָס" היו רעים בעיני הקב"ה. באותם ימים גדל שמואל הנביא במשכן שילה ולמד תורה מפי עלי, באחת הלילות כאשר עלה שמואל על משכבו שמע קול קורא אליו "שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל" (ש"א ד) סבר שמואל כי עלי הוא הקורא לו ונפנה אליו, אך עלי אמר לו "לֹא קָרָאתִי בְנֵי שׁוֹב שִׁיבָה" משנשנה הדבר שלש פעמים, הבין עלי כי הקב"ה הקורא לנער ואכן נתגלה ה' אל שמואל בנבואה והודיע לו על הגזירה שתיד להחרב משכן שילה בעוון בני עלי.

לאחר תקופה נגפו בני ישראל במלחמה לפני פלשתים, בעצת זקני ישראל לקחו איתם למלחמה את ארון ברית ה' ששכן בשילה. אולם הפלשתים גברו עליהם והרגו בבני ישראל שלושים אלף איש, ביניהם גם שני בני עלי. ואת ארון ברית ה' לקחו בשבי.

כשמע עלי שהיה זקן בא בימים את הבשורה המרה על הלקח ארון ברית ה' בשבי ועל מות בניו, לשמע הבשורה נפל עלי תחתיו, נשברה מפרקתו והוא נפטר. בנו של פנחס שגולד לאחר מותו נקרא "איכבוד" - לאמור גְּלָה כבוד מיִשְׂרָאֵל".

ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	ירושלים
20:28	19:49	18:35	ירושלים
20:25	19:51	18:51	ת"א אשדוד
20:25	19:51	18:42	חיפה
20:24	19:50	18:49	ב"ש

השיעור השבועי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א

יתקיים בימי חמישי בשעה 21:00 בהיכל ישיבת שובה ישראל רח' שבט בנימין 34 רובע י"ב אשדוד

ניתן לצפות בשיעור דרך האתר של הישיבה בכתובת: WWW.HARAVPINTO.COM
לקבלת הגליון והמייל היומי של אדמו"ר עט"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א: info@shoovaisrael.com
ניתן להקדש את העלון לברכה, לישועה או לעילוי נשמת יקירכם.

ואהבת לרעך כמוך

אמר רבי עקיבא "ואהבת לרעך כמוך" (וי, יח) - זה כלל גדול בתורה (ירושלמי, נדרים פרק ט). ומצווה זו כוללת בתוכה את כל התורה כולה. ידוע בשם האריז"ל (ליקוטים פרשת עקב) "על כל מוצא פי ה' יהיה האדם" (דברים ח, ג) - באמצעות האשה. וכוננת הדברים, שיקיים האדם את כל מצוות ה', שאם יאהב את אשתו כגופו יקיים מצוות "ואהבת לרעך כמוך", שבה נכלל כל התורה. כך שאם תקיים מצווה זו - כאילו קיימת את כל התורה כולה. חיי הנישואין מושתתים על יסוד זה של מצוות "ואהבת לרעך כמוך", שהרי אין לך קירבה ורעות קרובים יותר מאלו המצויים בין בני הזוג, ומצווה זו תמידית ומלווה את בני הזוג לאורך כל חייהם. מהות המצווה היא לאהוב את הזולת כפי שאתה אוהב את עצמך, שנאמר - "כמוך". ודבר זה צריך ביאור, כיצד אדם שאוהב את עצמו, יוכל לאהוב אחרים? הרי האוהב את עצמו קשה לו לצאת מהמחשבה על עצמו. וגם אם הוא נותן לשני אין זו נתינת אמת, אלא מסתתרים מתחת לפני הדברים חשבונות ואינטרסים?!

מסופר כי בתקופת השלטון הקומוניסטי ברוסיה, לימד אחד המורים בכיתתו את תורת השויון - הסוציאליזם, הנוהג ברוסיה. לאחר השיעור ערך המורה בחינה לתלמידיו, לראות אם היטיבו להבין את הנושא גם למעשה, הוא פנה אל אחד התלמידים ושאל 'צא מתוך נקודת הנחה שיש לך בית חרושת, מה היית עושה בו?'. ענה התלמיד מיד וללא היסוס, כיאה לתלמיד צייתן 'אדוני המורה, חצי שלי - חצי שלך'. המורה היה מרוצה, והמשיך לשאול 'ואם היתה ברשותך פרה חולבת, מה היית עושה בה?'. התשובה הגיעה במהירות 'חצי שלי - חצי שלך'. ממשיך המורה 'ונניח שיש ברשותך תרנגולת, מה הייתה עושה עימה?'. כעת השיב התלמיד תשובה שונה, בנחרצות בלתי צפויה 'התרנגולת כולה שלי, איני מתחלק בה עם איש!'. התפלא המורה ותמה 'בית חרושת - מפעל ענק, ובכל זאת אתה מוכן לתת מרווחי. פרה אתה מוכן לתת, מדוע הנך מסרב לתת את התרנגולת?'. השיב התלמיד 'בית חרושת - אין לי, פרה - אין לי. אך תרנגולת יש לי, ועימה איני מתחלק עם אף אחד!...

לתת לזולת את מה שאתה לא צריך או מה שמיותר לך - אין זו נתינה אמיתית. אכן, כשהאדם אוהב את עצמו ב'אהבת הגוף' ומתייחס לרצונותיו הגשמיים ולתאוותיו - אין נתינתו נתינה אמיתית שכן לעצמו הוא דואג, וחושש שכל מה שיתן לזולתו יהיה על חשבון מה שמגיע לו. אולם, כשאדם מכיר את רוממות נשמתו החצובה מתחת לכיסא הכבוד, ומכיר בערך נשמת אדם - אזי ה"כמוך" מתייחס לנשמה האלוקית. אדם זה האוהב את ה'צלם אלוקים' שבו, רק הוא מסוגל לאהוב את זולתו כמוותו ממש, שהרי גם זולתו הוא 'חלק אלוך ממעל' - אדם זה מסוגל לוותר על צרכיו הגשמיים, ואף לוותר ולהעניק לבן הזוג ממה ששייך לו ונצרך עבורו. הוא האיש עליו אמרו חז"ל (בבמות סב:) 'האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו... עליו הכתוב אומר (איוב ה, כד) 'וידעת כי שלום אהלך'.

כבוד הורים שקול ככבוד הבורא

"איש אמו ואביו תיראו" (יט, ג) אמרו חז"ל (נדה לא) תנו רבנן, שלשה שותפין יש באדם הקב"ה ואביו ואמו. בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אמר הקדוש ברוך הוא, מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני. ובזמן שאדם מצער אביו ואמו, אמר הקדוש ברוך הוא, יפה עשיתי שלא דרתי ביניהם וצערוני. מקשה הגאון המוסמך רבי יאשיהו פינטו זצוק"ל בספרו 'כסף מזוקק' (דרוש ב' לפרשת יתרו), מדוע אמרו חז"ל שמי שכבד את הוריו 'מעלה אני עליכם כאילו דרתי ביניכם', ואילו מי שלא מכבד ח"ו את הוריו, לא אמרו עליו חז"ל 'מעלה אני כאילו דרתי ביניהם וצערוני', אלא אמרו, 'יפה עשיתי שלא דרתי'. אלא, על פי מאמר חז"ל 'שמחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה. לכן, המכבד את הוריו, גומל עמו הש"ת מדה טובה מרובה, ומעלה עליו הקדוש ברוך הוא כאילו דר ביניהם וכיבדוהו. אבל כשח"ו לא כיבד הוריו, אין הקדוש ברוך הוא מעלה עליו כאילו לא כיבד גם את הקב"ה, לפי שדבר של עבירה ואון לא ישמע ה' עד שיעשה אותו ממש בפועל, ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה. ונמצינו למדים, שכיבוד אב ואם היא מצווה השקולה ותלויה בכבוד ה' יתברך.

פרמראות

כי נפש הבשר בדם הוא... כי הדם הוא בנפש (י, יא)

החיות של האדם נמצאת בדם, מסופר על הרב מפוניבז' הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצוק"ל, שפעם בעת שביקר באמריקה ואושפז בבית החולים 'הר סיני' במנהטן, שנאלצו לבצע בו עירוי דם, סרב הרב לקבל את העירוי בטענה שגופו אינו סובל דם אחר, בפרט דם של גוי. הרופאים ניסו להתחכם ולקחו מנות דם מ'בנק הדם' שבבית החולים כשהם מערימים על הרב שמדובר בדם של יהודי. באותו רגע שהוכנסה המחט לגופו של הרב, הוא נתקף בעוית קשה וכל גופו פירכס בפירפורים מבהילים, זעק הרב 'לדם טמא לא תהיה שליטא על גופי', טרם חדרה ולו טיפת דם לגופו של הרב, נאלצו הרופאים לשלוף את המחט. מבוהלים ונדהמים הביטו הרופאים אחד בשני, מימיהם לא נתקלו במחזה שכזו. בבהילות השיגו תורם יהודי מויליאמסבורג, ולא נתערבו דמים בדםים.

וחי בהם (יה, ה)

אמרו חז"ל (זמא פה:) "וחי בהם" ולא שימות בהם. ידוע על רבי חיים מבריסק זצוק"ל שהיה מחמיר שבמחמירים בכל אורחות חיייו ומנהגיו, אך כאשר נגעו השאלות בעניין פיקוח נפש היה פוסק להקל. כששאלוהו, מדוע הוא מקל בכל עניין שיש בו פיקוח נפש. ענה 'איני מקל באיסורים. אדרבה, מחמיר אני בפיקוח נפש'.

קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם (ט, ב)

המילה "קדשים" נכתבה בכתב חסר - ללא ו' ואילו המילה "קדוש" נכתבה בכתב מלא - עם ו', מדוע השוני בכתב? מבאר האלשיך הקדוש אמרו חז"ל (מ"ר כד, ט) "קדשים תהיו" יכול כמוני; תלמוד לומר "כי קדוש אני" - קדושתו למעלה מקדושתכם. מה עשה הבורא ית' כדי שלא נטעה לחשוב שביכולת אדם בעל חומר להדמות לבורא העולם ולהיות קדושים כקדושתו, הכתיב תיבת "קדשים תהיו" ללא ו', אך בתיבת "קדוש" הטיל ו'. ללמדנו, "קדשים תהיו" - כתיב חסר, דהיינו, בקדושה בלתי מלאה. "כי קדוש" כתיב מלא, דהיינו, בקדושה מלאה - "אני ה'" - אני הוא ולא אחר.

ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך (יט, ט)

כתב הגאון רבי ישראל יעקב אלגאזי זצוק"ל בספרו 'שלמי ציבור', אין דבר המעכב התפילה כמו המתפלל בגדי שעטנו'. ה'נודע ביהודה' כתב בדרושי הצל"ח (דרוש ח, אות ו) 'אם לובש שעטנו יום אחד, אין תפילתו נשמעת ארבעים יום'. בספר נס הצלה של ישיבת מיד, מובא מעשה שארע ביום כיפור בזמן היותם בשנחאי. אחד הבחורים יצא בעיצומה של התפילה ושב בבגדי יום חול. לאחר זמן סיפר שהרגיש שאין תפילתו שגורה בפיו, ולאחר שניסה לעורר את עצמו ולא הצליח, נזכר ללפתע בדברים המובאים בספרי קדמונים ששעטנו הוא מבין הדברים המונעים את התפילה, עלה בדעתו שמא בבגדיו מצוי שעטנו, לאחר שהחליף את בגדיו היתה תפילתו נשגבה ומרוממת. לאחר יום כיפור מסרתי את הבגד לבדיקה, ואכן התברר שנמצא בו שעטנו...

איסור נקמה

"לא תקם" (יט, יח) איסור נקמה אינו רק ענין של זהירות בעבודת המידות, אלא מצוה מדאורייתא. הרמב"ם בספר המצוות כותב וז"ל 'המצוה הש"ד היא, שהזהירנו שלא לנקום, והוא שעשה לו מעשה אחד ולא יסור מלחפש אחריו עד שיגמלוהו כמעשהו הרע, או שיכאיבו כמו שהכאיבו, הזהיר האל מזה ואמר "לא תקם".'

כתב הט"ז (י"ד סי' סק"ג) 'שכמעט רוב העולם נכשל באיסור זה', את סיבת הדבר שרוב העולם נכשלים בזה, יש לתלות בקושי שיש בטבע האדם להתגבר על כך. ובפרט שעל איסור זה אין משניות וגמרות מסודרות ואף בשולחן ערוך אינו מוזכר כלל, כך שחסרון הידיעה גורם גם לחיסרון בקיום.

מהו איסור נקמה? אמרו חז"ל (יומא כ"ב): איזו היא נקימה? נקימה - אמר לו 'השאלני מגלך', אמר לו 'לאו'. למחר אמר לו הוא 'השאלני קרדומך', אמר לו 'איני משאלך כדרך שלא השאלתני', זו היא נקימה'.

הראב"ד בפירושו לתורה מסביר, שהדוגמא המובאת בגמרא מדברת על מצב בו האדם הראשון סרב לתת את מגולו מסיבה מוצדקת, כגון שהיה באמצע להשתמש בו. ועל כן כאשר השני מסרב להשאל את קרדומו, וסרובו נובע רק מסרובו של הראשון, עובר השני על לאו של "לא תקם", ואילו הראשון לא עובר על לאו כלל. אולם, אם הראשון סרב להשאל את החפץ מסיבה של שנאה, ע"פ דעת הראב"ד עובר גם הראשון על איסור "לא תקם", בנוסף לאיסור "לא תשנא את אחיך בלבבך".

ע"פ חלק מהדעות, איסור נקימה מתייחס רק בנוגע לפגיעה ממונית, אולם פגיעה בגוף כגון הכאה, קללה או קלון אינו בכלל איסור נקמה, אך אם רצה שלא לנקום עליה, מקומו מושכר לו והוא בכלל העלולים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים (מאירי יומא כ"ב). אך החפץ חיים הכריע הלכה למעשה (באר מים חיים סק"ח) להחמיר אף בכך מושום ספק דאורייתא. אולם מכל מקום, 'בשעת מעשה מותר להשיב על חירופין מן הדין. ורק מושום מצוה ומוידה טובה בעלמא אמרו הנעלבים ואינם עולבים... בשעת מעשה החירוף, אי אפשר בטבע האדם להיות כאבן שאין לה הופכין, אם לא מי שברכו במידות קדושות. אבל אחר כך, שכבר נח רוגזו, אסרה התורה להעיר רוחו ולנקום ממנו, ואפילו רק לנטור השנאה בליבו אסור, אלא בהרחב זמן מעט אח"כ, צריך לשכוח מליבו'.

אם הדבר נוגד את טבעו של האדם, כיצד אם כן יוכל האדם להשמר מאיסור זה? על כך מובא בספר החינוך (מצוה רמ"א) 'שידע האדם ויתן אל ליבו, כי כל אשר יקרהו מוטוב עד רע היא סיבה שתבוא עליו מאת השם ברוך הוא. על כן כשיצטרפו או יכאיבוהו אדם, ידע בנפשו כי עוונותיו גרמו והשם תברך גזר עליו בכך, ולא ישית מחשבותיו לנקום ממנו, כי הוא אינו סיבת רעתו, כי העוון הוא המסב'.

פרקי אבות

חשיבות הקירבה לתורה וללומדיה

אמרו חז"ל (אבות ג, ב) רבי חנינא בן תרדיון אומר שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה, הרי זה מושב לצים, שנאמר (תהלים א), 'ובמושב לצים לא ישב'. אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה, שכינה שרונה ביניהם, שנאמר (מלאכי ג), 'אז נדברו יראי יי איש אל רעהו'.

מקשה הבעל שם טוב, מדוע לא נאמר 'שנים שיושבין ולא עוסקים בתורה'? ועוד קשה, מדוע נקראים אותם שניים שיושבים ואין ביניהם דברי תורה, כיושבים במושב לצים. אמנם אינם עוסקים בתורה, אך האם לליצים יחשבו?!

רבי חנינא בן תרדיון חי בתקופה קשה של גזירות ושמדות לעם ישראל, ולא כל הציבור ידע ללמוד ולעסוק בתורה. הוכיח והתריע רבי חנינא את הציבור, שיש לאדם להשמר ולהזהר גם ממקומות שנראים לכאורה כתמימים ולא מסוכנים, עצם הישיבה וההשיה במקום גורמת לרפיון ולקלקול רוחני. כאשר שניים שיושבים ומרגישים קרירות בליבם, ואין להם דחף לעסוק יחד בתורה, סימן הוא שבמקום ישיבתם היו פעם יושבים לצים שעסקו בהבלים, והמקום גורם לאלו הבאים אחריהם, שיהיו נרפים מדברי תורה, משום כך נאמר 'הרי זה מושב לצים'.

ולכן הקהיל רבי חנינא בן תרדיון קהילות ברבים, ועסק בתורה בציבור, כדי להרבות אורה זו תורה. כי שניים שיושבים במקום שעוסקים בו בתורה, 'ויש ביניהם דברי תורה' - גם אם אינם מבינים את דברי התורה, הרי ששכינה שרונה ביניהם. שעצם הקירבה לתורה ולומדיה - היא כלי מכשיר להשראת השכינה.

מהר"ם לובלין - ט"ז אייר ה'שע"ו (1616)

חשובים אחרים. אולם רבנים אחרים התנגדו לכך וטענו שהגט שריר וקיים. אחד ממנהיגי קהילת לבוב שדעת המהר"ם היתה מנוגדת לדעת רבו, דחק את המהר"ם וניצל את קירבתו למלכות להכריח אותו לעזוב את העיר לבוב. או אז חזר המהר"ם לעיר מולדתו - לובלין, וכיהן בה כרב עד פטירתו.

גאון עצום היה המהר"ם מלובלין, חריפותו ובקיאותו העצומה ניכרים בחיבוריו הרבים, שנכתבו בלשונו הבהירה והמובנת. המפורסם מבין חיבוריו הוא ספרו 'מאיר עיני חכמים' הכולל חידושים וביאורים על כל התלמוד, ונדפס בכל מהדורות התלמוד לצד ספרי המהרש"א והמרש"ל. שמו של המהר"ם נתפרסם בעולם כאחד מחכמי התורה המובהקים ביותר, ושאלות רבות בהלכה הופנו אליו מקהילות קרובות ורחוקות כאחד. מאה וארבעים מתשובותיו נאספו ע"י בניו ונדפסו בספר 'מנהיגי עיני ישראל'.

מאות תלמידים העמיד המהר"ם, ביניהם גדולים ומפורסמים כרבי ישעיה הלוי הורביץ בעל ה'של"ה', רבי נתן שפירא בעל 'מגלה עמוקות', רבי מאיר כ"ץ - אביו של הש"ך, רבי יהושע בעל 'פני יהושע', רבי אפרים זלמן שור בעל 'תבואות שור' ועוד. בט"ז אייר ה'שע"ו (1616), השיב המהר"ם את נשמתו הטהורה ליוצרה, זיע"א.

רבי מאיר זצוק"ל נולד בלובלין שבפולין בשנת ה'שי"ח (1558), לאביו הצדיק רבי גדליה. סבו היה המקובל רבי אשר שהיה אב"ד בקראקא. כבר בילדותו ניכר היה שעדין לגדולות, בגיל צעיר גלה למקום תורה ללמוד בישיבה שבעיר קראקא, ולמד תורה מראש הישיבה רבי יצחק הכהן שפירא זצוק"ל, שברבות הימים הפך לחותנו. המהר"ם היה נוהג לחתום את כתביו "חתן המלך הגאון מהר"ץ כ"ץ זלה"ה".

בשנת ה'שמ"ב בהיותו כבן כ"ד שנים, חזר המהר"ם ללובלין ועמד בראש ישיבת לובלין. בשנת ה'שמ"ז, לאחר פטירת חמיו בהיות כבן ל' שנים בלבד, נקרא המהר"ם לקראקא למלא את מקום חמיו, ולכהן כראש ישיבה ואב"ד קראקא. שמונה שנים לאחר מכן בשנת ה'שנ"ה התמנה לרב ואב"ד בלבוב שם כיהן כרב במשך 18 שנה, עד שנת ה'שע"ב. בתקופה זו התעורר פולמוס הלכתי נרחב בין רבני אירופה, בעקבות גט שניתן לאשה בעת שהיה בעלה חולה אנוש, אך להפתעת הכל הבריא הבעל ממיטת חוליו. הויכוח נסוב סביב השאלה, האם הגט חל או שהוא בטל למפרע מכיון שהבעל הבריא. תשובתו של המהר"ם המופיעה בשו"ת (סימן ככב), היתה שהגט בטל, כך סברו גם רבנים

מאמר החכם

ולא תשא עֵלְיֵי חָטָא

אם ראית דבר עבירה בחברך, אל "תשא" ותגדיל את מה שראית בעיניך, כדרכם של אנשים... רבי חיים מאיר מוויניץ

קדשים תהיו

פיו של הרשע הכשילו, ואפילו הוא לא שם ליבו כי השיא לנו את הפתרון לצרה. אנשא בתוך הזמן הקצוב וכך נצלב מצרה זו. הביטו עליה אביה ואמה ותהו בקול 'מי יסכים להנשא לנערה צעירה בפרק זמן קצר כל כך?!'. אך לנערה כבר היתה תשובה על לשונה, בבית אביה התגורר יהודי זקן בשם רבי יוסף שהיה מלמד דרדקי, שעות ארוכות נראה שוקד על תלמודו והיה נוהג בפרישות כמנהג הנסתרים, אך על אף שניסה להסתיר את צדקותו, הליכותיו הנעימות והדרת פניו האירו את אישיותו, ולא הניחו מקום לטעות בשיעור קומתו. רבי יוסף מעולם לא נישא. שרה החליטה להינשא לו חרף פער הגילאים העצום שביניהם, ובכך לסתום את הגולל על מזימתו הזדונית של בן הפריץ. שהרי מי זה יחפז להינשא לאשת קשיש ושבע ימים? היא פנתה אל הוריה ואמרה 'אני אנשא לרבי יוסף, הוא איש ישר ותלמיד חכם, אמנם אין אנו יודעים את יחסו, אך אבא, תוכל אתה לשאול אותו על כך, ואם גם הוא יסכים, נדע כי מה' יצא הדבר'.

וכבר לפני תום שלושת הימים שהוקצבו, באו השניים שרה בן ה"ו ורבי יוסף בן ה"ס, בברית הנישואין כדת משה וישראל. ומלבד שני העדים שהוכנו לשם כך, לא נגלה הדבר לאיש. עם סיום העניינים בכי טוב על הכאב והצער שבדבר, הופיע אביה של שרה נסער בבית הפריץ וכשהוא גואה בבכי מעושה, התחנן 'אנא! הושיעה נא, אדון יקרא! דעתה של בתי השתבשה והיא הלכה שולל אחר יהודי זקן שמצא מנוחה בביתי. אמש חמקו השניים מתחת לאפי וכל ניסיונותי לאתרים, נחלו כישלון חרוץ!'. אותו רגע התכרכמו פניו של הבן, בושא איזמה מילאה אותו על רעיניו הנואל, להתחתן לעלמה פתיה שבחרה שהנשא ליהודי זקן.

לאחר שחלפה הגזרה מעל ראשה של שרה, היו הכל בטוחים כי ודאי תבקש הנערה גט, ותחפש לבנות את ביתה עם בחור צעיר כמותה, אך אמונתה של הנערה וחוסנה הותירו את כולם פעורי פה. הנערה החליטה להשאיר נשואה לרבי יוסף, מתוך הכרת הטוב על שסיכן את חייו על מנת להצילה מצרתה.

כששמע רבי יוסף את קביעתה של שרה, סיפר לה כי סביו היה המהר"ל מפראג, 'את מגורי בעיירתכם' - המשיך בדבריו - 'קבעתי בעקבות חלום בו נגלה לי ששם אמצא את זיווגי. והנה נישאת לי לאישה כפי שנגזר עלי במרומים ארבעים יום קודם יצירתי. בתמורה לעמידתך בניסיון בהניח חיי עושר ורווחה ובחירתך להנשא לאיש מבוגר - הפטיר רבי יוסף - 'הנני להבטיחך נאמנה, כי תזכי להניח בן קדוש ונורא שיאיר את העולם בתורתו'.

לא ארכו הימים ובחודש תמוז בשנת ה'ת"צ נולד למזל טוב בביתם של רבי יוסף ושרה הילד הקדוש לייב, ששמו נחקק לדורות על שם קדושתה וגבורתה הנוראות של אימו - רבי לייב בן שרה, או בקיצור: רבי לייב סרה"ס.

קול פרסות נשמע מבעד לפתח פונדק הדרכים שבעיירה רובנה, הרחוקה אך במעט מהעיר קובנה שבליטא. לא ארכו הרגעים וצעיר מכובד נראה בפתח הפונדק מבקש לנוח מהדרך ולהתכבד בכוסית משקה. היה זה מחזה שכיח בפונדק, אולם כשהביט בעל הבית בפניו של הצעיר, זיהה מיד כי מדובר בבנו של הפריץ המושל על האיזור, שמידיו חוכר הוא את פונדקו. יהודי תמים וירא שמים היה בעל הפונדק, ובטוב ליבו התמסר ללקוחותיו שנהנו לבוא ולהתארח בפונדקו ולהתענג על משקה טוב ואוכל משובח, אף עתה מיהר לעבר הצעיר, האיר פניו לקראתו ושרתו כראוי. חייו של בעל הפונדק התנהלו על מי מנוחות, אולם מבלי שהשיג בכך, בואו של בן הפריץ איים לטלטל את חייו וחי משפחתו...

שרה, בתו הגדולה של בעל הפונדק, עזרה לאביה ואמה בניהול הפונדק, ידיה היו זריזות בעבודתן וכן רב היה נסוך על פניה. בצניעות אופיינית ביצעה את המוטל עליה. לפתע הבחינה בבן הפריץ שפסע לעומתה וביקש לשוחח עימה, היא האזינה בנימוס לדבריו ונדהמה לשמוע כי הוא מבקש לשאתה לאשה. יראת שמים היתה שרה בת שקטה וציינית להוריה, ומבלי היסוס היא סירבה להצעתו של הצעיר והסבירה לו כי יהודייה היא, בת לעם הנבחר ונבצר ממנה להנשא לגוי. ניסה הצעיר לדבר אליה בלשון חלקלקה, תיאר לפניו את השפע והפניק שיהיה מנת חלקה. אך מיד הבין כי דיבורו היה לשוא.

חמתו של הצעיר בערה בו, הוא יצא מפתח הפונדק, טורק אחריו את הדלת בזעם, מותיר אחריו את שרה ומשפחתה, חרדים ודואגים לבאות...

והיה להם ממה לחשוש, הצעיר לא אבה לוותר על רצונו. אף אביו הפריץ שנדהם בתחילה למשמע בקשתו ההזויה, וניסה נואשות להניאו ממחשבתו, שינה את דעתו כששמע שהנערה הצעירה דחתה את בנו מפני היותו גוי, והזדעזע מחוצפתה של הנערה העלובה. הוא נתן לו את ברכתו, ואף הודיע לו כי אם לא תרצה הנערה להנשא לו מרצונה, הוא יעזור לו להפעיל את כוחו ושררתו.

מעודד מהסכמתו של אביו העריץ, שם הצעיר את פניו לפונדק היהודי, והרעים את קולו מיד כשנכנס 'דעו, כי לפניכם שלושה ימים להשיב על בקשתי להנשא לבתכם שרה, והיה אם לאחר המועד שקצבתי, עדיין תסרבו להצעתי האדיבה, אאלץ להשתמש בכוח הזרוע! אלא אם כן' - הנמיך הצעיר את קולו ונימה היתולית השתחלה לדבריו - 'אלא אם כן, תנשא הנערה בימים אלו לאחר, או אז לא תהיה לי ברירה אלא להכנע לגורלי', וכך עזב את הפונדק בדיעה כי ישיג את מבוקשו בכל מצב.

האווירה היתה כבדה, אמה של שרה פרצה בבכי מר, ואנחה רווית יגון התפרצה מפיו של אביה. אך שרה היתה רגועה ושלוה ואמרה להוריה בתום 'הלא שמעתם,

התפרצות של אש - הר געש

בהתמדה גזים, כשמבטיים על הרים אלו מרחוק, הם נראים כמעשנים. ריכוז של הרי געש רבים במיוחד קיימים ברצועה המקיפה את האוקיינוס השקט, בתחום המפריד בין האוקיינוס ליבשה, כאיי הוואי, אלסקה, יפן והודו. רצועה זו מכונה בשם 'חגורת האש'. הלבה הלוהטת בהר הגעש 'קילאוואה' אחד מחמשת הרי הגעש, באי הגדול מאיי הוואי, אינה מתפרצת כי אם יוצאת מלוע ההר במתינות, וזורמת באצילות בערוצים אדומים במורד ההר. הלבה הרוחתת בולטת בעיקר בשעות הלילה על רקע החושך ואבני הבזלת השחורים. התופעה מרתקת ביותר לאור העובדה שההר שוכן בסמיכות לאוקיינוס, זרמי הלבה הרוחתים עוברים דרך מצוקים תלולים ונשפכים אליהם, על אף המפגש עם המים ממשיכה הלבה לגעוש ולבעבע בין הגלים. סלעי הבזלת משנים מפעם לפעם את תוואי האי.

הרי געש נוספים פזורים גם במקומות אחרים ברחבי העולם. באיטליה שוכנים שלושה הרי געש פעילים, אחד מהם הגבוה ביותר באירופה נקרא 'אתנה', עוצמת התפרצותו אדירה ומגיעה למאות מטרים. הר הגעש השני שבאיטליה מהמסוכנים ביותר בעולם, נקרא הר הגעש 'זוב', פסגתו תלולה ביותר ופעילות סוערת ומסוכנת, בהיסטוריה שלו רשומה התפרצות שקברה תחתיה ערים שלמות.

לא לחינם נקרא שמו 'הר הגעש', כמאמר חז"ל (שבת קה): מלמד שרגש עליהן הר להורגן. הרי געש עשויים להחריב עיירות שלמות ולכסות אותם בלבה לוהטת.

"אחרי מות שני בני אהרן" (טו, א) דרשו חז"ל שני חוטין של אש יצאו מבית קדש הקדשים ונחלקו לארבעה ונכנסו שניים בחוטמו של זה ושניים בחוטמו של זה ושרפים. עונשם של בני אהרן היה רוחני ונענשו באש ניסית שפרצה ויצאה ושרפה את פנימיותם.

מוכרות בעולם התפרצויות של אש לוהטת, מפנים כדור הארץ כלפי חוץ. ההתפרצויות מתרחשות מתוך הרים הידועים בשם 'הרי הגעש'. נאמר בתהלים (ה) 'ותגעש ותגרעש הארץ ומוסדי הרים ירדו ויתגעשו', האש הפורצת מתוך ההר מעלה איתה חומר לוהט הנקרא 'לבה', ההתפרצות רועשת וגועשת ושופעת מתוך לוע ההר. הלבה פורצת בעוצמה לגבהים עצומים, מאיימת לשטוף את כל סביבות ההר בנהר מתפתל של אש לוהט. התפרצות ה'לבה' מדהימה בעוצמתה ומפעימה ביופיה, הלבה צובעת ומאירה את האיזור כולו בצבעי האש. אף לאחר שוך ההתפרצות, עדיין ניתן להבחין ב'לבה' לוהטת אדומה, הזורמת בערוצים וממלאת אותם.

כאשר הלבה מתקררת היא הופכת לסלעים מסוגים שונים, הסלע הנפוץ ביותר מהתקררות הלבה הוא סלע הבזלת השחור. שכבות הבזלת נערמות זו על גבי זו, ויוצרות צורות מגוונות מפותלות ומעניינות. הבזלת נוצרת אך ורק מהתקררות ה'לבה'. לכן, מקום שנצפים בו סלעי בזלת, משמע שהיו בו בעבר התפרצויות געשיות. 'יגע בהרים ויגעשנו' (תהלים קד) - קיימים הרי געש שנוסף על הלבה פולטים